

Osobe s invaliditetom i prikaz u medijima:

Iz medija (www.in-portal.hr) doznajemo da se osoba s invaliditetom prijavila na sudjelovanje u televizijskoj emisiji. Isti je u prijavi naveo da je slijepa osoba. Telefonski je kontaktiran od djelatnika televizije radi dogovora oko audicije. U telefonskom razgovoru mu je rečeno da će s njim biti obavljen razgovor, snimanje, te da će onda za PC-em odgovoriti na pitanja slična onima u emisiji. Pritužitelj je, a kao što je i naveo u prijavi za sudjelovanje u televizijskoj emisiji, ponovio da je slijepa osoba i da će mu pitanja netko trebati pročitati, no da on to ne smatra problemom jer na taj način i inače nastupa u sličnim televizijskim emisijama. Također je napomenuo, da problema neće biti ni vezano za „slikovno pitanje“ koje je dio emisije jer će mu brat (s kojim nastupa u paru) pomoći oko toga. Djelatnik televizije također mu je potvrdio da će se zajedno snaći te da će biti ponovo kontaktiran. Pritužitelj je ponovno kontaktiran od djelatnika televizije te mu je rečeno da ne treba dolaziti na audiciju jer da u emisiji ne može nastupiti. Tako su naime, odlučili producenti iste, a radi njegovog problema s vidom jer da nije u pravednoj situaciji, obzirom da u slučaju da mu brat ne odgovori ni na jedno „slikovno pitanje“ da tada ni on (pritužitelj) mu ne može pomoći jer je slijep te da je time on, pritužitelj onda zakinut.

Također iz medija (www.tportal.hr) doznajemo i odgovor televizijske kuće na prethodno, a on je; da je problem to što u emisiji postoje pitanja u vizualnoj formi, a ne samo govornoj. U djelu emisije u kojem su pitanja vizualna dozvoljeno je dogovaranje s parom, za razliku od govornih pitanja. Budući da svi natjecatelji trebaju imati iste mogućnosti odgovaranja, produkcija je odlučila zahvaliti pritužitelju na interesu za sudjelovanjem u emisiji zato što ne bi bio u mogućnosti ravnopravno sudjelovati s ostalim parovima jer postoji mogućnost da njegov par, a radi sljepoće pritužitelja, ne prepozna predmet ili osobu na slici te bi time odgovor bio netočan, a što smatraju nepravednim prema pritužitelju. Napominju, kako su u emisiji sudjelovale osobe s invaliditetom jer je scena napravljena tako da se može prilagoditi različitim potrebama. Na kraju, navode da ne smatraju da su takvim postupkom diskriminirali pritužitelja već su mišljenja da bi diskriminacije bilo da je pritužitelj sudjelovao u emisiji bez istih mogućnosti kao i ostali.

Nakon saznanja, pravobraniteljica je zatražila očitovanje i uputila upozorenje. Televizija nam odgovara da je emisija njihova produkcija, no rađena po licenci koja podliježe strogim pravilima koja nisu ovlašteni mijenjati. Napominju, ukoliko će postojati ikakva mogućnost modificiranja formata na način da pritužitelj u istom može sudjelovati da će ga na sudjelovanje rado pozvati.

Na temelju čl. 13. u vezi s čl. 12. st. 2. toč. 3. Zakona o suzbijanju diskriminacije („NN“ br. 85/08., 112/12.) i čl. 9. st. 1. i 10. st. 2. Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom, preporučili smo izmijeniti format emisije na način da se „vizualno“ pitanje zamjeni pitanjem za koje kao uvjet odgovaranja na isto neće biti posjedovanje osjetila vida. Izmjenu smo preporučili provesti u prvom sljedećem mogućem terminu emitiranja emisije. Zatražili smo očitovanje o poduzetom povodom preporuke u roku od 15 dana od dana zaprimanja iste pod prijetnjom postupanja sukladno čl. 10. st. 3. Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom. Navedeno traženje obrazložili smo na sljedeći način; Analizom predmeta i gledanjem emisije zaključujemo da nema osnova za sumnju na diskriminaciju osnovom invaliditeta (slijepa osoba), a oblikom propuštanja razumne prilagodbe iz čl. 4. st. 2. Zakona o suzbijanju diskriminacije. Prema točki 21., uvodnih odredbi Direktive Vijeća Europske unije 2000/78/EZ o uspostavi općeg okvira za jednak tretman u zapošljavanju i radu, kriteriji za procjenu je li neka prilagodba u granicama pravnog standarda „razumne prilagodbe“ (predstavlja li proporcionalno opterećenje) za onog tko ju je obvezan provesti su: financijski i ostali troškovi koji nastaju prilagodbom; veličina i raspoloživa sredstava organizacije ili poduzeća; te mogućnost pokrivanja troškova prilagodbe iz javnih fondova ili raspoloživost nekih drugih sredstava pomoći. I dok za televiziju, mišljenja smo, ne bi bilo neproporcionalnog opterećenja pri provođenju prilagodbe, samu prilagodbu, radi prirode iste, teško da je moguće učiniti. Naime, u tzv. vizualnom pitanju prikazuju se pretežno fotografije osoba koje je teško moguće taktilno prikazati na način da ih slijepa osoba bez većih problema prepozna, a što je uvjet za bodovanje tog dijela.

Činjenica pak, da su ovom naizgled neutralnom praksom (jedno pitanje u emisiji zahtjeva posjedovanje osjetila vida), slijepa osoba osnovom svog invaliditeta (sljepoće) stavljene u nepovoljniji položaj u odnosu na druge osobe u usporedivoj situaciji (sudionike emisije bez invaliditeta) ne može se opravdati

objektivno opravdanim legitimnim ciljem, a sredstva za postizanje tog legitimnog cilja nisu primjerena i nužna.

Time je ostvareno biće neizravne diskriminacije osnovom invaliditeta iz čl. 2. st. 2. Zakona o suzbijanju diskriminacije.

Naime, objektivnog opravdanja legitimnog cilja (sudjelovanja u emisiji) nema, jer je televizija na temelju ustaljenosti (naizgled neutralne) prakse (jedno pitanje u emisiji zahtjeva posjedovanje osjetila vida) jednostavno pretpostavila da će ona poslužiti ostvarivanju tog legitimnog cilja (sudjelovanja u emisiji). Televizija teško da može potvrditi da ne postoji druga neutralna praksa (mjera) koja bi na jednak način mogla ostvariti taj legitimni cilj (sudjelovanja u emisiji), ali s manje štetnih posljedica za društvenu skupinu osoba s invaliditetom, koju svojim učinkom dovodi u nepovoljni položaj u odnosu na dominantnu društvenu skupinu, osobe bez invaliditeta. Također, televizija teško da može potvrditi da je legitimni cilj (sudjelovanja u emisiji) koji ova praksa (mjera) postiže od takve vrijednosti da je opravdano staviti sa strane društveni interes za postizanje stvarne jednakosti tradicionalno diskriminirane skupine, osoba s invaliditetom.

Je li baš ta praksa (jedno pitanje u emisiji zahtjeva posjedovanje osjetila vida) jedina primjerena za ostvarivanje legitimnog cilja (sudjelovanja u emisiji)? Mišljenja smo da nije.

Na kraju, teško da televizija može potvrditi nužnost takve prakse. Naime, da legitimni cilj (sudjelovanja u emisiji) uopće ili u najvećoj mjeri ne bi mogao biti ostvaren i bez sporne prakse odnosno da ne postoji niti jedna druga praksa koja može ostvariti legitimni cilj na podjednako kvalitetan način, ali s manje štetnih posljedica za slijepe osobe.

Ishod slučaja: Televizija u međuvremenu gubi pravo na produkciju emisije i prestaje je emitirati. Iskazuje spremnost, ukoliko će ponovno pristupati vlasniku formata emisije radi stjecanja prava na produkciju iste, uputiti im našu preporuku kako bi ishodili pravo na izmjenu produkcijskih uvjeta.